

Slovenski dom

Štev. 135.

V Ljubljani, v sredo, 17. junija 1942-XX.

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Nadaljni uspehi v Marmariki in na Sredozemskem morju

Vojno poročilo št. 748: Ena križarka in dva rušilca potopljena, dva rušilca hudo zadeta, eden torpediran, štirje parniki zažgani, šest enot zadetih, 46 letal izgubljenih

Uradno vojno poročilo št. 748 pravi: V Marmariki se po zmagovalnem nastopu, omenjenem v posebnem uradnem vojnem poročilu št. 747, gibanje italijanskih in nemških čet še naprej razvija uspešno. Letalstvo Osi, ki brez odpora obvladuje nebo nad bitko, je brez odpora podpiralo nastope na kopnem. Nasprotnikove vrste na umiku so letala obstreljevala s strojnimi in obmetavala z zažigalnimi bombami. Veliko stotin avtomobilskih vozil je bilo ohromljenih in uničenih, topništvo pa prisiljeno k molku. 14. in 15. junija je angleško letalstvo izgubilo vsega 20 letal.

5 naših letal se ni vrnilo. Pri veliki letalsko-pomorski bitki, ki se je končala sredi Sredozemskega morja, je močno sodelovala tudi vojna mornarica s svojimi silami. Čim sta se velika sovražnikova ladijska sprevoda, prihajajoča z vzhoda in z zahoda, podala na morje, so ju že opazile in napadle naše podmornice, ki so s torpedi zadale dve ladiji v oddelku, prihajajočem iz Gibraltarja. Ob zori 15. junija je 7. pomorska divizija, ki sta jo sestavljali dve lahki križarki in pet rušilcev, južno od Pantelerije silovito napadla ladijski sestav, namenjen iz Gibraltarja na Malto. Čeprav je bil spremljan po močnejših silah, ki sta jih sestavljali vsaj dve križarki in pa 12 rušilcev, se je razpršil in se pokrtil z meglo. V bitki, do katere je potem prišlo iz majhne razdalje, se je ena sovražnikova križarka razletela in se potopila pod zgoščenim ognjem križark »Eugenio di Savoia« in »Montecuccoli«. Dva rušilca sta bila

resno zadeta, ena križarka in en rušilec pa torpediran po naših rušileh.

Naše ladje, ki so bile cilj nepretrganih in brezplodnih letalskih napadov, so vse dan nadaljevale nastop zoper sovražnikove enote ter s topovi potopile še en rušilec. Letalstvo Osi je posegalo v boj ter ciljalo na konvoj in ga zdesetkovalo. Štirje parniki so bili zažgani in potopljeni, ena petrolejska ladja zažgana.

Drugi veliki nasprotnikov konvoj, prihajajoč iz Aleksandrije, so napadli bombniki in torpedniki z naših oporišč v Severni Afriki in na Egejskem morju. En rušilec je bil potopljen, šest enot pa zadetih. V letalskih dvobojih sta bila dva »Spitfireja« uničena, eno naše letalo se ni vrnilo.

V pomorskih bitkah vzhodno in zahodno od Malte smo mi izgubili eno težko križarko, ki jo je zadel letalski torpedo, zatem pa še torpedo s podmornice, en rušilec pa, ki je bil hudo poškodovan, je mogel doseči neko domače pristanišče: velik del posadke je bil rešen. Po nadaljnjih poročilih je število letal, ki so jih izgubili Angliji med nastopi 14. junija na zahodnem Sredozemskem morju, naraslo na 27. Drugih 19 je bilo uničenih večeraj.

4 naša letala se niso vrnila v oporišča. Na Črnem morju so italijanski protipodmorniški čolni potopili neko boljševiško podmornico.

Operacijsko področje, 17. junija. s. Posebni dopisnik AS poroča:

Drugi oddelki italijanskih bombnikov so dosegli angleški konvoj, ki je plul iz Aleksandrije proti Malti ter so ga podvrgli nadaljnim napadom. Kaže, da so bile zadete štiri trgovske ladje. Zatem so posegli v spopad še italijanski letalski torpedniki ter so zadeli neko drugo 5000-tonsko enoto nedoločene vrste ter 7000-tonsko križarko.

Operacijsko področje, 17. junija. s. Posebni dopisnik agencije Stefani piše:

Sile Osi, razpostavljene zahodno od kraja Ain el Gazala, napredujejo proti vzhodu in zmagujejo nad sovražnikovim odporom, zajemajo različne potreščine in cela skladišča raznega blaga, ki ga sovražnik zapušča pri umiku. Sredi so šle mimo Gazale ter so napredovale naglo navzlic morskemu polju in številnim oviram, ki jih postavlja nasprotnik.

Strt je bil poskus obkoljenih oddelkov, da bi si odprli vrzel proti vzhodu. Še bolj na vzhodu so se oklepne sile nadaljevale z boji v vzhodni smeri. Nasprotnik je sprožil nekaj protinapadov, da bi zavrl te nastope, toda brez uspeha.

Nadaljni podatki potrjujejo, da so nasprotnikove izgube med sedanjo bitko precej hude. Posebno znatne so izgube topništva, ki je moralo zapustiti mnogo čevl na bojišču. Nasprotnik, ki ga je v začetku toliko presenečenje, je v drugem razdobju doživel udarec naših sil in od tedaj kaže znamenja o očitnem nemiru in veliki zaskrbljenosti. Bitka se nadaljuje z enakim poudarjenim ritmom.

da so se boljševiki s tem hoteli znebiti naraščajočega pritiska nemških čet. Ti poskusi so docela propadli.

Vojne enote in razne barke, ki so jih pri tem boljševiki vpregli, so bile pogane v beg, še preden je kak sovjetski vojak mogel stopiti na kopno. Po poročilih nemškega urada je do teh poskusov izkrcanja prišlo 14. in v noči 15. junija pri Evpatoriji, Jalti in Mariupolu.

Berlin, 17. junija. s. Iz vojaških virov poročajo, da so boljševiki skušali ne samo izkrcati se na tih treh mestih obale, marveč so bili en rušilec in 16 junij hoteli priti na kopno tudi na polotoku Kerču.

Pri teh poskusih je sodelovalo šest ladij. Preden pa so boljševiki prišli do obale, se je moralo pet od njih takoj obrniti zaradi hudega ognja obalnega topništva, šesta pa se je potopila z vso posadko vred.

Za italijansko še nemška zmaga na Sredozemskem morju

Nemško letalstvo je z drugega konvoja potopilo štiri križarke in rušilce, dve stražni ladji, šest parnikov, torpediralo 1 rušilec in 8 ladij, zadelo 6 vojnih in 6 navadnih ladij

Hitlerjev glavni stan, 17. jun. Nemško vrhovno poveljstvo je večeraj objavilo tole posebno vojno poročilo:

V Sredozemlju so skupine nemških letal in nemške edince pomorskih sil zadale zelo hude udarce angleškemu brodogradu in oskrbovalnim ladjam. Poleg objavljenih velikih uspehov, ki so jih odnesle italijanske letalske sile pri napadu na angleško skupino ladij, ki je priplula iz Atlantika,

je bila zdrobljena skupina angleških ladij, ki je plula iz Aleksandrije in so jo močno varovale vojne edince. Od 13. pa do 15. junija so bile po letalskih in pomorskih silah potopljene štiri izmed križark in rušilcev, dve stražni ladji in šest ladij s skupno 56.000 tonami. Vrh tega so bili en rušilec in osem trgovskih ladij torpedirani, zažgani in tako hudo poškodovani, da so najbrž izgubljeni. Drugih šest vojnih enot in šest ladij je bilo tudi zadetih z bombami in torpedi. Od angleških lovcev, ki so bili v spremstvu, je bilo v letalskih bojih sestreljenih 33. Deset nemških letal je šlo v izgubo. Ostale ladje te skupine so se morale umakniti. K uspehu je pripomogla nemška podmornica pod poveljstvom poročnika vojne ladje Reschkeja, ki je potopil angleško križarko.

Določila švicarske vlade o prihajanju in odhajanju tujih letal

Bern, 17. junija. s. Švicarska vlada je izdala večeraj ukrep, s katerim določa, da je za prihod letal na švicarsko ozemlje in za odhod z njega potrebno posebno dovoljenje zvezne vlade. Letala prihajajoča iz Nemčije v Švico bodo zdaj smela pristajati samo v Baselu ter Altenrhein, letala iz Francije v Baselu in Ženevi, letala iz Italije pa v Locarnu.

Nemški upi v tretjem letu vojne

Nemške sile so neizčrpne, usoda Rusije je zapečaten

Berlin, 17. junija. s. Propagandni minister dr. Goebbels je nerodnosocialističnim voditeljem v Berlinu orisal politični in vojaški položaj ter med drugim dejal tudi tole:

»Naši upi za nadaljnji potek vojne so bili ugodni ko kdaj prej. Naravno je, da je tretje vojno leto ustvarilo naloge posebnega značaja. A sile narodove so neizčrpne in ni nobenega dvoma, da bomo znali premagati sleherno težavo. Nemčija lahko računa ne samo na prispevek svojega lastnega naroda, marveč tudi na pomoč skoraj vseh evropskih narodov, tako da je tudi glede izdelave izid boja gotov. Edino upanje, ki je našim sovražnikom ostalo, je Sovjetska zveza. Mi pa vemo, da

je njena usoda že zapečateni in da bo prišel dan, ko bomo mogli žeti sadove dosedanjih zmag. Motov naj sklepa pogodbe, kolikor mu drago: kar šteje, je nemško orožje, ki je pri Kerču in Harkovu dalo nove dokaze o svoji sili.«

Prva skupina strokovnih delavcev iz nezasedene Francije je odšla v Nemčijo. Prvi bo kmalu sledila druga.

Od začetka vojne do zdaj so se cene v Švici zvišale za 95%.

Turčija je razpisala novo notranje posojilo v znesku 150 milijonov turških lir.

Berlinsko vojno poročilo:

Nemški vdor čez Donec vzhodno od Harkova Sovjetski poskusi za izkrcanje na polotoku Kerču odbiti

Hitlerjev glavni stan, 17. junija. Nemško vrhovno poveljstvo pravi v večeršnjem vojnem poročilu:

Na utrjenem odseku pred Sebastopolom so bili večeraj le manjši boji. Nemška letala so v pristanu južnega zaliva uničila sovjetski rušilec.

Mostišče, ki so ga nemške čete utrile vzhodno od Harkova onstran Doneca, je bilo podaljšano proti severu. Na srednjem in severnem odseku vzhodnega bojišča so sovražnikovi krajevni napadi spodleteli. Močne skupine bojnih letal so z dobrim uspehom bombardirale sovražno letališče pri Murmansku. V zalivu Kandalakša so metale bombe na tirnice železnice proti Murmansku.

Sovražnik je v letalskih bojih tod izgubil deset letal. Ponočni napadi nemških letal so bili naperjeni proti letališčem in železniškim napravam okrog Moskve.

Bitka v Marmariki vzhodno od Tobruka se je odločila ugodno za nemške in italijanske čete. Potem ko so bile sovražne oklepne sile ustavljene pri Akromi in so čete Osi prekorale Vio Balbio ter dosegle obalo, so italijanske in južnoafriške čete pri El Gazali zdaj osamljene in odrezane od Tobruka. V napadu z zahodne strani so italijanske čete vdrle v te postojanke. V večernih urah večeršnjega dne so bile tudi južno od Tobruka zavzete močno oskrbljene puščavske utrdbе in osvojeno novo ozemlje proti vzhodu. Obseg zmage se še ne da oceniti.

V Rokavu so lažje pomorske edince, ki so spremljale skupino ladij, odbile napad sovražnih torpedovk ter s topniškim ognjem na kratko

razdaljo potopile dve angleški motorni torpedovki. Druge sovražne enote so bile hudo poškodovane, nekatere med njimi z ročnimi bombami.

V jugozahodni Angliji so bile v pretekli noči bombardirane vojaške naprave.

Posamezna angleška letala so večeraj pod zaščito oblakov opravila brezuspešen vznemirljiv napad na obmejni odsek zahodne Nemčije.

Berlin, 17. junija. s. Da je položaj pri Sebastopolu z dneva v dan bolj kočljiv, je prav vidno tudi po tem, da je sovjetsko poveljstvo obupno skušalo izkrcati čete na treh točkah obale. Jasno je,

Posvetovanja med Italijo in Španijo v Livornu

Livorno, 17. junija. s. Večeraj popoldne sta se španski zunanji minister Serrano Suner ter italijanski zunanji minister grof Ciano vrnila iz kraljevega poletnega bivališča, gradu S. Rossore, potem pa sta imela dolgo posvetovanje. Nato sta ministra šla na obisk v pomorsko akademijo. Pozneje je grof Ciano v hotelu »Palazzo« predstavil ministru Sunerju Livornske skvadriste in prostovoljce iz španske vojne, s katerimi se je španski mi-

nister tovariško pogovarjal.

Madrid, 17. junija. s. Sprejem, ki ga je Italija pripravila španskemu zunanjemu ministru, je naletel na zelo omejen odmev v poročilih vseh listov, ki s kar najbolj živim zadovoljstvom poudarjajo navdušenju značaj demonstracij italijanskega ljudstva, ki dokazujejo bratovsko prijateljstvo med Italijo in Španijo.

Angleška priznanja o drugem razdobju bitke v Libiji

Rim, 17. junija. s. Uradni razlagalec agencije Reuter povzema dogodke v severni Afriki takole:

Nesporno je, da se je položaj v Libiji zadnji teden znatno poslabšal. Po prvem razdobju bitke, tedaj ko je general Auchinleck poslal Churchillu tisto sporočilo, ki je ustvarilo tak optimizem, so v Londonu upali, da bo Osi imela tako hude izgube, da bo prisiljena vrniti se na svoje prvotne postojanke. Bili so celo dobro obveščeni opazovalci, ki so menili, da se bo 8. angleška armada okoristila s to priliko in vzdignila močan protinapad, da vrže italijansko-nemške čete iz vse Cirenajke.

Toda vojna v Libiji je vedno prinašala presenečenja in tudi to pot se vrsta ni pretrgala. Osi je z obupnim naporom začela z napadom na področju, ki je zemljepisno manjše, toda krajeno bolj zgosteno. Sovražnik se je zagrizel v Bir Hacheim in po šestnajstih dneh divjih bojov so vojaki generala Königa morali odnehati.

Kakor piše večerajšnji »Times« je Osi dosegla svoj cilj v prizadevanju, da bi dobila boljše napadalne postojanke. Zaradi tega je njena sedanja ofenziva dosti nevarnejša kakor preden. Angleški oddelki imajo to prednost,

Vesti 17. junija

V nedeljo 14. junija se je v škofijski kapeli v Triestu poročil tajnik fašistovske stanke Aldo Vidussani z gđc. Ano Facchinijevo.

Za nadzornika fašistovske stranke v Libiji je bil imenovan fašist David Fossa.

Avstralski vojni minister Ford je izjavil, da bo z vsemi silami skrbel za to, da bodo avstralski vojaki ... lepše in elegantneje oblečeni, češ, da ima uniforma veliko pomena za duha in disciplino čet. Zaradi tega bodo za obleko avstralske vojske delali kroje prvi modni mojstri.

Pobuda na vseh bojiščih je še vedno v rokah osi in držav trojne zveze, ugotavlja turški list »İgdam« ko razpravlja o vojnem položaju.

Nastop italijanskih protipodmorniških čolnov na Črnem morju je povzročil ogromen vtis. List »Bejoglu« omenja slavna dejanja italijanskih napadalnih čolnov med poprejšnjo in med sedanjo vojno ter poudarja hrabrost in drznost italijanskih mornarjev.

V Budimpešti so večeraj izmenjali listine o podpisu finančne pogodbe med Madžarsko in Slovaško.

Pogodba bo začela veljati v petnajstih dneh.

Poročila s severne turške obale pravijo, da tam razložno elišijo grmenje topov izpred Sebastopolja in da se celo zemlja maje kakor ob potresu.

V kitajskih odgovornih krogih izražajo nezadovoljstvo, da so Anglija, Amerika in Rusija v svojih zadnjih pogodbah čisto pozabile Kitajsko, dasi bi bila tudi za Tiho morje potrebna zveza, ki naj bi pobila japonce.

Na Švedskem so večeraj zelo slovesno praznovali 80. letnico kralja Gustava.

Nemškimi uspehi na prostoru pri Vočanskju, na harkovskem bojišču, pripisujejo nemški odločujoči krogi prav poseben pomen za nadaljnje izoblikovanje položaja na tem bojišču. Nemški oddelki so uničili vsa prizadevanja Timošenkovih čet, da bi stisnile Harkov v obliki klešč. Zadnji boji pri Izjumu so ta del klešč zlomili in so nemške čete med nastopi dosegle na vseh točkah reko Donec in jo tudi prekorale.

V ponedeljek so imeli v Durbanu in Maritzburgu na vzhodni obali južne Afrike letalski alarm. Prvi letalski alarm v Durbanu je bil že pred nekaj tedni.

Nemški minister za delo dr. Ley je govoril pred 11.000 delavci vojne industrije in je med drugim dejal: »Imamo vse možnosti za zmago, pač pa potrebujemo neprestanega dela vsega naroda. Kdor bo skušal manjšati našo odpornost silo naj ve, da bo izgnan iz skupnosti.« Minister je vabil delavce, naj izdelujejo čim več orožja in streliva. Treba je dobiti vojno, potem se bo moglo pričeti uredničevanje velikih socialnih prenosov, ki jih je pripravil Hitler.

Dosedanji japonski napadi na avstralsko luko Port Darwin

Tokio, 17. junija. s. Novice z nekega japonskega oporišča pravijo, da so japonski bombniki v spremstvu lovcev izvedli 13. in 14. junija dva napada na avstralsko mesto Port Darwin. Pri tem so zbili 20 letal. Od prvega napada na Port Darwin 2. februarja letos je japonsko letalstvo sestrelilo in uničilo na tleh 111 avstralskih letal ter poškodovalo vojaške naprave na oporišču. Med 17. junijem pa so pristanišče so bile resno poškodovane tudi pristaniške naprave v Port Darwinu. Vsem te časb je japonsko letalstvo izgubilo 14 letal.

Nanking, 15. junija. s. Finannni minister v kitajski narodni vladi je izjavil, da morajo vsi, ki imajo v rokah bankovce kitajskega maršala Čangkajskega, zamenjati ta denar za bankovce kitajske narodne vlade.

Tokio, 15. junija. s. Iz Čekianga poročajo, da so Japonci zavzeli Kiangsi in Kuangfeng, ki je važno središče za oskrbovanje sovražnika. Japonske sile so takoj odšle naprej in se sedaj nahajajo le še 18 km od glavnega stana tretjega nasprotnikovega obrambnega pasu. Računajo, da bodo tudi te postojanke kmalu v japonskih rokah.

Tokio, 15. junija. s. V pooblaščenih japonskih krogih poudarjajo, da ameriško priznanje o izgubi letalonosilke, enega rušilca in ene petrolejske ladje ponovno dokazuje točnost poročil japonskega vrhovnega stana, ki je te ameriške izgube navedel že v svojih poročilih 8. in 9. maja. V istih krogih pravijo, da so bile Združene države po enem mesecu prisiljene priznati svoj poraz v Koralnem morju.

Angleški veleposlanik v Združenih državah je preveč zgovoren

Lizbona, 15. junija. s. Iz Londona javljajo, da tudi delavski list »Daily Herald« ni preveč zadovoljen z delovanjem angleškega veleposlanika v Združenih državah lorda Halifaxa. List piše, da se je Halifax držal diplomatske zmernosti, sedaj pa ga je popadla strast po govorjenju in dajal zadnje čase izjave, ki so razburile tudi angleško vlado. Nedavno je Halifax govoril na nekem ameriškem vseučilišču in našteval predloge o zmagi in miru, pri tem pa govoril prav v nasprotnem smislu, kakor pa se glase izjave britanske vlade glede odnošajev in stališča do nemškega naroda. Isti list poudarja v svojih dopisih iz Washingtona, da je očitno nasprotje med tem Halifaxovim govorom in govorom, ki ga je imel podpredsednik Združenih držav Wallace. Večina ameriških državljani, kontuje dopis, je prepričana, da se je s tem lord Halifax sam izključil iz novega sveta, ki nastaja. Svojevrstno je ozažje, ki vlada sedaj v britanskem veleposlaništvu v Washingtonu. Ni čudno, če se osebe ne počuti preveč dobro, ko pa ve, da je bil lord Halifax svoj čas indijski podkralj. Amerikanci tudi ne morejo razumeti, kako da Halifax ne more ali noče razumeti težej in načrtov, ki jih imata Roosevelt in Wallace.

Iz časov, ko so ribniški tihotapci hodili z bisagami v obmorske kraje

Ribnica, 16. junija.

Pred kratkim ste brali o kmečkih pravadah in samovolji grajskakov pri sodnih postopanjih pri nas pred nekoliko stoletij. Bilo je to tedaj, ko so čarovnicam jemali iz rok njihove metle, na katerih so jahale na »Kleke«, in jih žive sežigali na grmadah. Temu stanju je pri nas napravila konec francoska okupacija. Tedaj so tudi kmetje zadihali svobodneje, saj jim ni bilo več potreba hoditi na tlako. To stanje so nekateri obrnili sebi v prid in posledica tega je bilo tihotapstvo s tobakom in drugimi zemskimi dobrinami. Naš podjetni, širok sveta znani Ribničan, ki je rad kadil svoj »viveček«, se je prav tako navzel tega duha; saj je vendar tako na lahek način zaslužil cele kupe denarja.

»Ta šjapast! Tuane« je večkrat naložil in oprtal bisago, polno tobaka in ga tihotapil na Primorsko in še dlje po svetu. Včasih se po pol leta ni vrnil s takega pohoda. Vračajoč se z nekega zelo uspešnega popotovanja, z debelo listnico v notranjem žepu, z gorjačo v roki in bisago, napolnjeno z igračami za otroke ter darovi za ženo, obeso preko rame, je prišel do spoznanja, da je prav za prav pustil hoditi tako samemu po svetu. To bodo veselili: Malenski France, Skafarjev Miha, Lipetov Stefan, še posebno pa Lenčkov tastarji, ko jih povabim seboj na prihodnje potovanje. Vesel sklepa, ki se mu je tako nenadoma porodil v okajeni glavi, je postal strašno neučakan in imel je občutek, da ima noge za polovico prekratke. Spustil se je skoraj v dir, samo da bi bil prej doma in organiziral popotno bratovščino.

Prišel domov, je na dan pred veliko mašo, takoj zaupno poklical k sebi vse štiri. Zabil jim je, naj molče in jih povabi na sestanek. »Njisi se buamo drajvi«, pod tisto hrusko tam pr' Obrnišč'h. (T hruska je poznana še danes pod imenom »Tobakova hruska«.) Na kratko jim je povedal, da je to prepovedan posel in »Bug ne naj, de prideš l'blajtarji u ruake. Zvečar nas ne bodo š' lovit', sa se m' hlače š'kljajo, če samu zekaš laže z'guav'm hrbitam.« Segli so si v roke, v znak pristanka in se molče razšli.

Poletni večer je komaj opazno objel v svoj varni objem vso dolino. Ščip jo je napolnil s svojo medlo svetlobo. Izza vasi so vstale štiri sence in krenile po stezi proti Mali gori.

Tone je sedel na korenino pod hrusko, si prižgal vivček in čakal. Kmalu je zaslišal stopinje. Napovedana ura se je bližala. Razgrnilo se je grmovje in na robu doline so se pojavile štiri postave. Udaril je s cevjo ob pipo in zakašljil ter tako dal prihajajočim znak, da je pot varna. Pozdravili so se in Tone je poveljal njihovo točnost. »Amp'k taprva kar muarte vajdt', če čet b't švercarji ja, de znate ob taprav'm čas, moučat, moučat in še ankat moučat. Tadrugu zetajit' use, amp'k prou čistu use in ta tretja skrival'. Šverca se žih'r, samu skr't se muar's znat. Še n'šče naj bu štrafan zetu, k'ja švercaru, amp'k zetu, k'ja bu neruad'n in se naj znou skrival'. — Tu so tri poglavitne zepoud. Če se jih ne buaste držal', boste hmal' cesarsk' komis prežvekoval' kej ne Dünajl.

Usa' naj s' dami l'pu pr'prav' b'sago in nebjare robidouga listja ga l'pu pos'š'i, de bu š'majtu. Drt'g' kej'd'n bomo š'l po svajt'. Du Buancarja bomo njasi' robidouga u b'sagah, tankaj ga bomo zmetal' unka in neluži' nuatr l'baka. — »Čekaj b' ne š'l pa prazn' do Buancarja?«, upraša Malnarjou France. »T l'bica ti, s'm mislu, de s' kaj b'l b'riht'n. I šmjanja vnd'r: Mi ja dajamo zdravilna zelišča in travja zo arenijo. Ti pa kar rec' če te bua l'blajtar sračou, de greš švercat' — Tok pr' Buancarji bomo preluzil', polaj pa puat pod nuge pa ne Postuajno in ke čjas. Če nas do Buancarja kej l'blajtarji ustaujo jim lahku damo n'mau robidouga listja ze čaj, če b' jih vagalu kaj tuatr zvijaz al' pa črvič't. Od Postuajne neprav bomo hodil' kar po živ'm, zetu le dobru nemaž'te čroule z lujam. Zdjaj pa brž damu.« Tako je Tone ustoličil svoje štiri pajdaše in jih pritegnil v krog kontrobnarjev.

Pridno so nabirali in sušili robidovo listje. Tone jih je obiskoval, jim dajal navodila in dolečil za odhod ponedeljek po Mali maši. »Najkaj ze pod zuab u b'sago, kaš'n groš u varžet, trdo pjast in pa debjalo, debjalo gorjačo u ruake. Snidemo se ob l. ur' po poučici, ne križpuatji ze vasjua.«

Vsak s svojo bisago so stali za vasio in čakali Toneta. Jesenski hlad je bilo že čutiti, a cavest, da bodo zaslužili mnogo denarja, je pogreela vse štiri, čeprav so drgetali od mraza. Ne pravijo zastojni: Mala maša za suknjo vprš, si je mislil Lenčkov.

Tone je prikrevl za njim, »Lajp dan bua fantja, kar korajžo.« Krenili so na pot. Govorili so malo in še to so bili večinoma vodnikovi nauki novinec, kako se jim je ravnavati v slučaju srečanja z l'blajtarji: »Dokler nuasmo robidouga, nam tok n' ne muarjo, če bodo pa ze vuhal' t'bak, pa zgint'le kok'r bitru muarte u grmju. Ze nam' se ne bodo uipal' it'«

Tone ni s svojimi pomagači govoril nikjer v vasi, kajti tudi on je zvedel, da je kontrola večja in da jih mnogo pade v roke pravici. Vsi razgovori so se vršili pod »Tobakovo hrusko« ob tihih večerih, ko so vsi pošteno ljudje že zdavnaj spali. Čez deset dni so zopet krenili na pot. Nad vzpetino pred Postumio, kamor so dospeli že skoraj ob zori, je Tone zaznal neke sumljive glasove. Postal je pozoren. »Tu naj n'šče drt'g' ku l'blajtarji. Ob takm čas' se l'dja ja držijo dama. Fantja ahtajte! Ustran s' st'za.« Krenili so med grmovje in poslušali. Res je bilo čuti moške glasove in hudo prerekanje. Tone — strokovnjak — je takoj ugotovil: »Nekoga so zesač'l, a ta jim jo bo hmal' pobrisou, ga že po štim' poznam.« Res je kmalu za tem nekdo stekel na nasprotno stran hriba in za njim so se razlegali samo kliči in kletve l'blajtarjev. Tone je dal znak za odhod. Stopil je na čelo, ker se mu zrak še vedno ni zdel dovolj čist. Nosil ni preveč težko, ker je bil na vrhu tovara pustil precej robidovega listja, da ga bo poklonil l'blajtarju za čaj, če bi ga nemara zaradi prehudega sunka v trebuhu začelo »rvičiti«.

Naenkrat se mu je zazdelo kot bi mu vsi čuli odgovor. Zagledal je pred seboj človeka s puško preko rame. Ni se bal zase, saj je že marsikaj doživel, za fante mu je bilo. Sam ni vedel, ne kdaj ne kako je zrastle te človek pred njim. Ostali štirje so se razbežali in tako je ostal sam na bojišču. Misli si je, naj se le oni dobro poskrbijo, zase bom že poskrbel. Postal je skoraj dobre volje in je nagovoril moža: »Ja člouk božji, kaj pa strašiš ob t' ur' tuad okul'«? »Stoj! V imenu postave z menoj!« je zagrmel mož s puško. »I lej ga no, kdu pa misliš de s'm jast — kontrabantar al' kaj?« Pokaže mu culo in v njej je bilo suho robidovo listje. »Po tobaku diši, ti fajol!« »E, zdi se vam gaspud samu, ker prjaveč kadite, čistu sama robidouga ja.« »In kaj boste s tem počeli ob tej uri?« »Nepuatu s'm se u majstu, de b' usaj ze su (sol) zeslužu,« je odgovoril. Misli si je pa: dostojno vprašanje zahteva dostojnega odgovora. Spustil je culo na tla. Brž se je sklonil, da bi jo pobral in se z vso težo telesa obesi naprej in zaletil — o strah in groza — l'blajtarji z glavo v trebuh. Ta ni pričakoval iznenadnega napada, zaječal je od bolečine in se prevrnil v znak ter obležal. »Pr'jatu, na, tle zdaj an par listu robidouga, de s' buaš želudac' pocajtou, an par dni te bua skoraj gvišnu črviču. Zdjaj pa muar'm it' s t'bakam neprav. Prej, ko se je mož pobral s tal, je bil Tone že izginil med grmovjem.

Sklinal je svoje fante in jim razložil potek in uspeh borbe. »Tuane, Tuane, de s' pa tak korenjak s' pa najmo misl'n.« Vodnik, veselo pohvale, še bolj pa zmage, je ugotovil, da Lipetovega Stefana ni med njimi. Čakali so nanj, a se ni vrnil. »Ujal, so ga,« je žalostno dejal Tone. Nadaljevali so pot brez petega člana. »Ja ku b' blu zekajtu d'n's, sa s'm že prenjasu najkaj tuad čjas, ka take smolja še ne pumn'm. Štjafana bodo ut'knil u suđaško suknjo, če so ga ujal, tu ja gvišnu, ku ankat ana. No, pa zdaj kar ja ja, več ne muare b't, umin ja pa lohku.« Povedal je še fantom, kako je enkrat preobleden v žensko prenesel več tobaka kot dvakrat na hrbitu. »Koku ja le tu mogučač'« so vsi hkratu vprašali. »I nu, sa vajte kašne šroke kikle imajo babe. Nevjazou s'm s' t'baka okul kouku in pasa, pa s' narveč pa ne zadno plat, tok de s'm biu b'l poduab'n žjansk. Potjagnu s'm ruto ne oči de m' naj souce sjalu u obraz in toku s'm pr' bajl'm dnjav njasu t'bak mmu us'h l'blajtarju. Takrat s'm prenjasu t'ilk ane vrdnast', de s'm polej ze tist dnar ta maruagauo kracou k'p'u.«

Robo se srečno oddali in se vrnili domov s sklompom, da bodo do pomladi počivali, kajti gozd postaja že redek, ker je izgubil toliko listja. Le Stefan ni bilo od nobene strani. Pod »Tobakovo hrusko« je bilo sklenjeno molčati o tem, saj ni nihče vedel, da je bil Stefan z njimi, ko so nosili zdravilne zeli.

Preteklo je nekaj let in po prašni cesti proti trgu je korakal mož srednjih let, z brado in popotno palico, oblečen v vojaško suknjo. Bil je Lipetov Stefan. Povedal je Tonetu, kako so ga bili tedaj prijeli kot tihotapca in ga obsodili na tri leta vojaške službe.

Služil je cesarja na Dunaju in bil je ponosen na svojo uniformo. Starešine so ga imeli radi, ker je vedno kaj povedal, česar drugi niso znali. Saj nemški je znal dobro govoriti še poprej, tam mu je to znanje veliko pripomoglo. Prestal je svoja leta in prosili so ga, naj še ostane, a domotožje je prevladalo v njegovem srcu in napotil se je domov. Nekaj njegovih prijateljev, obsojenih tihotapcev, se je napotilo križem svet. Vselejčili so okrog, peli po občestnih krmah in živeli brezskrbno življenje. Domov so se vračali samo umreti. Stefan je vedel to, zato je krenil v svojo preljubo domačo vas. »Več Tone, kriv sem si sam, da so me ujeli, a ni mi žal. Videl sem velika mesta in gosposko življenje ob blizu. Zdjaj me vsaj ne mika več, kot me je včasih prej, da bi živel v mestu. Tu pri nas doma je gotovo najlepše.« »Ja, ja,« je odgovoril Tone, »raja ja l'pu, ka t'bak' se pa ne muar'm odpovajat.« Povabil je Stefana na sestanek pod »Tobakovo hrusko«, ki se je vršil naslednji večer ob luninem svitu...

Andoljšek Jože.

Obsodbe pred ljubljanskim vojaškim sodiščem

Vojaško vojno sodišče Višjega Poveljništva Oboroženih Sil skupine »Slovenija — Dalmažija«, odsek v Ljubljani, je na svojem zasedanju 12. junija 1942-XX izreklo naslednjo sodbo v kazenski zadevi proti

1. Pokovcu Srečku, pok. Franca in pok. Franciške Zupančič, roj. v Medvodah 16. maja 1892, bivajočemu v Vel. Laščah, orožniku, Slovincu, nahajajočemu se na begu.

2. Bizjaku Karlu, sinu Karla in Josipine Verbovnič, roj. v Triesteju 7. avgusta 1911 (izseljenec od fe. 1919), občinskemu tajniku, ter

3. Gačniku Jožetu, sinu Antona in Terezije Zakrajšek, roj. 18. VIII. 1900 v Opalkovem pri Vel. Laščah in tam bivajočemu mlinarju.

Obtoženi so: a) da so pripadali prevratni stranki (čl. 4. Ducejeve naredbe z dne 3. X. 1941), ker so bili člani družbe, stremeče za nasilnim prevratom političnih in socialnih uredb

države; b) da so izvajali prevratno propagando (čl. 5 Ducejeve naredbe z dne 3. X. 1941), ker so z neposredno propagando skušali porušiti politični in socialni red v državi; c) soudeležbe pri oboroženem krdelu (čl. 110 k. z. in čl. 16. Ducejeve naredbe z dne 3. X. 1941), ker so bili člani oborožene tolpe ustanovljene za izvrševanje zločinov proti državi. Dejanja so bila ugotovljena v januarju 1942 v okolici Velikih Lašč.

Iz teh razlogov sodišče na osnovi čl. 483. k. z. proglašja Pokovca Srečka, Bizjaka Karla in Gačnika Jožeta za krive sodelovanja pri prevratni družbi in članstva v oboroženem krdelu ter obsoja vsakogar izmed njih v dosmrtno ječo z zakonitim posledicami.

Na temelju čl. 479 k. z. oprošča sodišče obsojence Pokovca, Bizjaka in Gačnika zločina prevratne propagande zaradi pomanjkanja dokazov.

O letošnji letini na Dolenjskem

Žejna zemlja se je napila in blagodejen dež je spet poživil vso rast

Novo mesto, 16. junija.

Prva dva tedna meseca junija smo imeli po vsem Dolenjskem precejšnjo sušo tako, da smo bili že zaskrbljeni, če nam nebo ne bo naklonilo prepotrebnega dežja. Sušo so najbolj čutili kmetje na višjih legah, kjer je naredila že večjo škodo. Vroče sonce in lepi dnevi so bili v korist le našim vinogradom, kjer je cvetela trta, ki letos še prav dobro kaže. Zadnje tri dni je padlo precej dežja tako, da je zdaj suše konec. Tudi s košnjo so kmetje skoraj že povsod končali, saj so pridno izrabili krasne junjske sončne dni. Krompir kaže srednje dobro. Ko je dež namočil polja, so začeli povsod z obsipavanjem krompirja, ki letos še prav posebno kaže. Mnogi, tudi najtrdnješi posestniki

komaj čakajo, da bi lahko začeli kopati zgodnjo krompir, kajti starega že davno ni več v kletih. Na dobro pognojjenih njivah kaže dobro tudi pšenica in kmetje se skrbno ozirajo v nebo, da bi jim vsej v teh časih prizaneslo. Prav tako kaže dobro druga ozimina, zlasti ječmen in oves. V novomeški okolici so letos nasadili mnogo več kot običajno koruze in fižola. Vrtovi v novomeški okolici so najskrbnejše obdelani, zlasti vidimo lahko na njih lep fižol in drugo povrtnino. Sv. Vid se je letos izneveril, saj smo imeli na novomeškem trgu prve češnje šele na njegov dan. Posebno dobro so obrodile češnje v Brusnicah, dočim od drugod prinašajo le malo češenj. Srednje dobro obeta tudi drugo sadno drevje, posebno hruska.

Duhovni svetnik Soklič Jakob srebrnomašnik

Ljubljana, 17. junija.

V frančiškanski cerkvi je daroval danes ob 7 zjutraj ob številni asistenci svojo srebrno sveto mašo po vsej naši deželi znani in priljubljeni duhovni svetnik in kulturni delavec župnik g. Soklič Jakob.

Jubilant se je rodil leta 1893 na Bledu. Po gimnazijskih študijah, ki jih je končal z odličnim uspehom, je stopil v goriško bogoslovje. Takoj po novi sveti maši je nastopil kaplansko službo in deloval v raznih župnijah, tako v St. Vidu pri Ptujju, leta 1933. pa je prišel v Slovenjgradec, kjer je služboval do zadnjega. Jubilant je deloval tako v prostvetnih kakor tudi kulturnih in gospodarskih društvih in organizacijah, znan pa je tudi po svojih zgodovinskih delih, predavanjih ter zlasti cerkvenih govorih. Povsod, kjer je nastopil g. Soklič, so si ga želeli še večkrat, zato pa so ga vabili za pridigarja ob raznih slovesnostih. Kakor je globoka njegova duša in kakor je dobro njegovo srce, tako je tudi jubilarntovo življenje. Njegov dom je bil vedno zatočišče vseh naših revnih študentov, katerim je bil pravi duhovni oče in podpornik.

Njegove srebrne svete maše bi se rad marsikdo udeležil, tako pa se pridružujemo vsi njegovi molitvi z željo, da ga Bog ohrani čvrstega in zdravega še mnogo let, da bo lahko še trgal v Gospodovem vinogradu sadove svojega duhovnega dela!

Prva toča nad Ljubljano

Ljubljana, 17. junija.

Od sv. Antona Padovanskega, od sobote naprej je vreme nestalno in spremenljivo. Dnevna temperatura je nižja za 5—6 stopinj od temperature prejšnjih dni. Jutra so postala hladna. Včeraj pa je bilo tudi podnevi malce hladno, da so mnogi ljubljanci oblekli površnike, drugi pa celo zimске suknje. To se je primerilo tudi lani, ko je bilo okoli 20. junija še prav hladno.

V ozračju pa se hitro menjavajo različni toplotni tokovi, ki neposredno povzročajo nagle vremenske spremembe in tudi lokalne nevihte. Sicer je bilo še podnevi dokaj čemerno, razmerna topla, toda tudi oblačno. Popoldne okoli 16. ure pa se je, kakor prejšnje dneve, nenadoma vili na mestom in okolico huda, dobrih 40 minut trajajoča ploha. Med ploho je zapihal mrzli sever. In na raznih krajih mesta, kakor tudi v okolici se je vsipala med ploho drobna toča, ki je tolkla ob okenske šipe. Bila je zelo redka.

Padala pa je v sredini mesta po nekaterih ulicah. Bili so redki ljudje, ki so opazili to prvo točo, ki, hvala Bogu, ni nikjer ne v mestu, ne v okolici napravila nikake škode. Ko bi se toča vsula bolj na gosto, bi pač napravila na sadnem drevju, pa tudi na njihovih velikih škodo. Poklestila bi lepo zoreča jabolka, hruške in češnje. Kakor poročajo, so bile na Dolenjskem ponekod hujše nevihte.

V treh vrstah...

V vseh zagrebških kavarnah po novi odredbi mestnega načelstva dajejo k enemu obroku črne ali bele kave po en košček ali eno kavino žličko sladkorja, za slajenje čaja pa sta dovoljeni dve kocki sladkorja ali dve žlici sipe.

Zveza hrvatskih učiteljskih društev poziva mlajše in neoženjene hrvatske učitelje, naj se pripravijo na službovanje na šolah v hrvatskih naselbinah v Romuniji.

Poglavnik je odlikoval šefa italijanskega vojaškega zastopstva v Zagrebu Ekselencu generala Oxilia z najvišjim hrvatskim odlikovanjem reda kralja Zvonimira.

Osobni promet z ladjo med Belgradom in Prihivom je spet obnoven. Progo bodo najbrž podaljšali do Rudjevca.

Za belgrajskimi hoteli in restavracijami so spremenili tuja imena tudi belgrajski kinematografi.

Za javna dela na Hrvatskem je bilo potrebnih okoli 2 milijardi kun.

S 1. julijem bodo začeli na Hrvatskem izdajati direktne vozne karte za osebni promet z Madžarsko. Izdajajo se tudi direktne vozne karte za Romunijo, Srbijo, Bolgarijo in Grčijo.

V Novem mestu bodo obnovili poslopje mešanske šole. Te dni bo licitacija teh del.

V Mariboru je umrla 27letna žena železniskega kurjača Viktorija Ilc. — V Rogaschi Slatini je umrl posestnikov sin Albert Drobine.

Tujsko prometne občine na Gorenjskem. Po odločitvi šefa civilne uprave je bil značaj tujkoprometnega kraja podeljen sledečim občinam: na Gorenjskem in v Mežiški dolini: Jesenicam, Brezju, Breznici, Golniku, Gorju, Guštanju, Dvoru, Kranju, Kranjski gori, Skofji Loki, Lescam, Dovju, Mojstrani, Trzinu, Poljanam, Radovljici, Ratečam, Planici, Sv. Ani nad Ljubljano, Črni, Jezerskem, Zirem, Kamniku, Kamniški Bistrici, Dravogradu, Bledu, Begunjam, Bohinjski Bistrici in Bohinjski Srednji vasi.

E. Wallace RDEČI KROG ROMAN

51

Na Parrovem obrazu se je prikazal priten nasmech. Yale je dodal: »In pri tej stvari ne gre za psihometrijo, ker vem zagotovo, da je od mr. Johnsona iz Mildred Streeta 23.« Yale se je porogljivo nasmehnul, ko je zagledal inspektorjev obraz. In ko sta ošla sama, je začel razlagati: »Znano mi je, da ste odkrili kraj, kamor so pošiljali vsa poročila in obvestila za Rdeči krog. Jaz pa sem nasprotno vedel o tem že dalj časa in vsako poročilo, ki je bilo poslano na Rdeči krog, sem prej prebral. Mr. Johnson mi je povedal, da ste imeli nekakšne preiskave, pa sem ga zaprosil, naj vam pošlje zelo obširna poročila v naslovljenem ovitku, ki ste ga vi poslali.« »Po tem takem vam je bilo vse znano že ves čas?« je vprašal Parr počasi.

Derriek Yale je prikimal. »Meni je znano, da so bila poročila, namenjena Rdečemu krogu, vedno naslovljena na tega mladega prodajalca časopisov. Vsako popoldne in vsak večer pa se je pri njem oglašil droban fantiček, da jih je sprejel. Zelo poniževalno pa je zame dejstvo, da mi ni bilo nikdar mogoče priti na sled osebi, ki je kradla pisma iz dečkovega žepa.«

Yale dečkovega žepa, pravite?« je ponovil Parr.

Yalea je ta skrivnost zabavala.

Dečkova naloga je bila, da da vsa pisma v svoj žep in da se sprehaja po zelo prometnem High Streetu. Medtem ko se je tako sprehajal, mu jih je vedno nekdo ukradel iz žepa, ne da bi dečko to opazil.

Inspektor se je usedel na stol, na katerem je prej sedel ter si gladil brado.

»Presenetljiv človek ste,« je dejal Parr. »In kaj drugega ste že odkrili?«

»Večkrat si mislim, da bi morali biti aktivni policijski častnik,« je dejal Parr premišljeno. »Da je Talija Drummond z Rdečim krogom, pravite?«

»Jaz so bom seveda še vnaprej posluševal njene pomoči,« je dejal Yale. »Čim bolj je v moji bližini, tem manj nevarna bo.« »Zakaj je Froyant odšel v inozemstvo?« je vprašal Parr.

Yale je skomizgnil z rameni. »Z inozemstvom ima Froyant mnogo trgovskih stikov in verjetno je, da je zaposlen s kako novo kupčijo. Ne vem, če vam je znano, da ima Froyant približno eno tretjino vinogradov v Champagni?«

Inspektor je prikimal. Potem pa sta oba obmolknila. Vsak izmed njiju je premišljeval svoje. Mr. Parr si je še posebno belil glavo, zakaj je Froyant odšel v Toulouse.

»Kako pa ste izvedeli, da je Froyant odpotoval v Toulouse?« je iznenada vprašal Derriek Yale.

To vprašanje je bilo tako nepričakovan in tako presenetljivo za nadaljevanje njegovih misli, da je Parr kar poskočil.

»Zaboga!« je dejal, »ali znate čitati tudi človekove misli?«

»Kakšenkrat,« je odvrnil Yale resno. »Mislim sem, da je Froyant odpotoval v Pariz.«

»Ne. Šel je v Toulouse,« je dejal inspektor kratko, ni pa pojasnil, kako je to zvedel.

Priznati je treba, da ni inspektorja Parra, tega prekanega detektiva še nikdar nobena stvar tako prevzela kakor pravkaršnja demonstracija Derriek Yaleovih nadnaravnih zmognosti o čitanju človeških misli. To ga je vznemirjalo in strašilo povrh. Še ves prevzet je bil ko ga je Froyant poklical po telefonu.

»Ali ste to vi, mr. Parr? Prosim, pridite še danes do 9. ure k meni. Pa še Yalea pripeljite s seboj. Nekaj zelo važnega vama imam sporočiti!«

Inspektor je zamišljeno položil slušalko na svoje mesto.

»Kaj za vraga pa naj mi ima tako važnega povedati?« je dejal, govoreč sam sebi. Derriek Yale je skrbno opazoval inspektorjev obraz, posebno tedaj, ko je govoril po telefonu. V njegovih bistrh očeh je za trenutek zažarela neka čudna luč.

Talija Drummondova je bila s svojo preprosto večerjo pri kraju in se je lotila domačega dela. Krpala si je nogavice. Pri tem delu je venomer mislila na Jacka Beardmorea. Na vse mogoče načine si je prizadevala, da ne bi mislila nanj. Včeraj ji je spomin nanj povzročil hudo boleost. Mir in samota, ka sta jo obdajala, pa sta bila kakor nalašč za tako premišljevanja. Talija je pravkar odložila svoje delo in se oprijela nekega drugega, bolj razvedrilnega, da bi ne mislila toliko na Jacka, ko je zabrel zvonec.

Šla je k vratom in jih odprla. Na pragu je stal neki postrežek, ki je držal v rokah štirioglati zavitek, ki je izgledal kot škatla za čevlje.

Na njem je bil napisan njen naslov s peresom v tiskanih črkah. Ko se je Talija zavedla, kdo ga ji je poslal, ji je srce začelo malo hitreje bit.

Ko se je vrnila v sobo, je prerezala vrvice na zavoju in odprla škatlo. Na vrhu je ležalo pismo, katerega je Talija najprej prebrala. Pismo je bilo od Rdečega kroga in tole je bilo v njem napisano:

»Vam je znana pot v Froyantovo hišo. Z vrta se pride do vhoda, ki vodi v zaklonišče, ki stoji pod Froyantovo delovno sobo in v katerem si varen tudi pred največjimi bombami. Ob devetih pridite v to zaklonišče in prinesite s seboj, kar je v tej škatli. Počakajte v podzemeljski sobi, dokler vam ne bom dal nadaljnjih navodil.«

Nove žrtve komunističnega divjanja

Ljubljana, 16. junija 1942.

Pretekli teden so v noči od petka na soboto na zverinski način pobili uglednega gostilničarja na Brezovici g. Mravljeja ter njegova dva sinova, akademika Franca in učiteljskega Vinkota. Vsi trije so padli od krogel in tako dopolnili vrsto zločinov, ki jih med nami povzroča tolpa podivjanec. Oduševajo jim pokolje, požige hiš, davljenje otrok, odvedbo nosečih mater itd. itd. Da mnogi še vse to odobravajo in mnogi še niso spregledali, da bi vsaj sedaj, ko je narod že ves omadeževan od lastne krvi, zagledali brezno, nasproti kateremu drvim.

O, vsaj zdaj, ob skupnem grobu treh vernih katoličanov in zvestih Slovencev, ob mislih na žalostno ženo in mater, ter ob pogledu na šestorico nepreskrbljenih otrok, vsaj ob tej žalostni zapuščini odprte svoja zakrknjena srca. Zaupajte, kakor so zaupali pokojni trije Mravljeji v Njegovo poslednje plačilo.

Pokojnim pa bodi Bog plačnik, ki naj sprejme te žrtve v spravi dar — za pravo spoznanje onih, ki še do danes niso spoznali povzročitelje.

Domači grah, kumare in borovnice na trgu

Ljubljana, 17. junija.

Izdaten dež zadnjih dni je pospešil povsod boljše uspevanje vsega rastlinja, posebno raznega sočivja, zelenjave in drugih pridelkov. Lepo in toplo pomladansko vreme je v prvi vrsti zelo vplivalo na rast in boljše uspevanje zgodnjega graha, ki so ga nekateri že vsadili konec marca ali v začetku aprila.

Zdaj imamo na trgu že domači grah. Uvoz graha splošno pojenjuje. Po grahu pa je veliko povpraševanje, kajti postal je nekako bistveni del vse dnevne prehrane ljubljanskega prebivalstva; skoraj ni jedi, da ne bi bil grah zraven primešan, bodisi k rižu ali pa kot samostojna priuha ali pa v juhi.

Gospodinjje se dnevno zanimajo za vsak dovoz te tudi pri nas dobro uspevajoče stročnice. Letos so ljudje izredno mnogo graha nasadili v mestu, na periferiji in v okolici. Prvi grah so kmetice in tudi ljubljanske obdelovalke že prejšnji teden prinesle na trg, toda še v manjši množini. Bil je kmalu prodan po maksimalni ceni. Zdaj pa je grah še mnogo bolj dozorel in danes ga je bilo že razmeroma obilo na trgu. Bil pa je kmalu prodan, kajti že zgodaj je neka prodajalka prinesla košaro graha, ki ga je brž prodala in ga je nekdo kar vsega pobral. Okoliške kmetice so pripeljale tudi večjo množino graha in so ga kmalu razpečale.

Naši ljubljanski vrtnarji, posebno Trnovčanke in Krakovčanke, so začeli tudi intenzivneje gojiti kumare. Goje jih zdaj v gredeh in tako se je primerilo, da so prišle letos že dokaj zgodaj prve domače kumare na trg, ki so bile po 15 lir kg. Te kumare pa so pač le za gurmanje in za ljudi, ki imajo kaj pod palec in v listnjaku. Tudi danes je bilo na prodaj nekaj domačih kumar.

Za česnje je vedno med ljubljanskimi gospodinjami veliko zanimanje. Danes je bil dovoz česnje srednji. Na izbiro so bile še dokaj lepe česnje, ki so jih gospodinjje kaj hitro vse pokupile.

Na trgu je bilo danes obilo domače kolerabce, razne povrtnine in ne smemo pozabiti, v prav velikanski izbiri pa lepe glavne solate, ki se je zaradi velike ponudbe zelo pocenila. Gre Trnovčankam in Krakovčankam v veliko čast, da so res umne gojiteljice glavnate solate, kakor tudi druge dobre zelenjave. Krakovčanke imajo zdaj sicer razmeroma malo sveta za gojitev zelenjave in povrtnine, kajti mnogi predelci v tem predmestju so že zazidani, kjer so se poprej vrstile njive za njivo.

V zemljiški knjigi je Krakovo zaznamovano kot najmanjša katastrska občina ljubljanske, saj obsega le prostor od Sv. Jakoba mostu na levem bregu Ljubljanice tja po Čojzovem grabnu do Emonske ceste, naprej do Rimske ceste tja do Gorupove in potem po Askerčevi cesti spet na Rmisko, od koder krene po Groharjevi cesti čez del Mirja na Gradaščico, ki meji Krakovo od Trnovca. V tem majhnem mestnem predelu so zdaj samo še nekateri večji deli, namenjeni za obdelovanje ob Emonski cesti in sicer prvi del od grabenske deske šole in drugi del od Krakovske ulice naprej. V teh dveh predelih je še večji prostor, ki je razdeljen v posamezne njive in grede, kjer se Krakovčani ukvarjajo z umnim vrtnarstvom in zelenjadarstvom. Mirje, kjer so bile pred dobrimi 2 leti, še mnoge njive, je zdaj že skoraj popolnoma zazidano.

Pogreb treh žrtev

Brezovica, 15. junija.

Danes ob 10 dopoldan smo spremili k zadnjemu počitku najuglednejšega farana pok. Antona Mravljeja in njegova dva sinova s katerima je skupno padel zadet od komunistične krogel. Že okrog 9. ure so se pričeli zbirati ljudje v gruclah okoli domače hiše, kjer so bili vsi trije položeni na oder, da se še enkrat posloviijo od njihovih zemeljskih ostankov. Vključ temu, da so partizani po stari navadi razglasili, da bo vsak, kdor bo šel na pogreb, ustreljen, se je zbrala ob grobu vsa Brezovica, skupno z akademiki in učiteljskimi, ki so se prišli posloviti od svojih tovarišev. S tako veliko udeležbo pri pogrebu je Brezovica soglasno obsodila podel zločin partizanov in zavrgla vse njihove prazne očitke, s katerimi blažijo pokojnike in perejo sebe. Venci in številni šopki pa so pričeli ljubezni, ki veže Mravljetovo družino z Brezovčani.

S pokojniki je Brezovica izgubila tri najboljše, res katoliške ljudi in dobre Slovence. Bili so nam vzgled in vzgled nam bodo tudi ostali.

Bog jim daj večno plačilo, morilec pa milost spreobrnjenja in vrnitve na pravo pot!

Iz Cerkniske doline

Slab ribji lov letos. V eni zadnjih številčk smo omenili, da je pričelo Cerknisko jezero usihati in smo obljubili, da bomo sporočili, kakšen bo ribji lov. Ko je v nedeljo usihalo Vodonos, sem pobral nekega Jezerca: »No, Jože, kako je kaj z ribami letos? Pa mi je prav klavrnost, odgovoril: »V Vodonosu toliko, da bi se jih najedla ena družina. Kaže, da ne bo nič boljše v Rešetu. Mogoče bo kaj v Retju, mogoče tudi v Zadnjem kraju. Silno slabo je letos.« Ko sem ga povprašal, zakaj tako, mi je rekel, da je krivda za to na prošli zimi, ki je bila tako huda, da je toliko rib pomrznilo. Vsi pa se tolažimo, da bo mogoče prihodnje leto kaj boljše. Medtem, ko je bilo lanske leto rib toliko, da so si jih nekateri našli, da so imeli mesa skoraj več kot od prasič, kaže, da letos ne bo niti za »željo«, kakor pravimo, kadar ni skoraj nič.

Zahvala! Družini Lovko in Resman se najtopleje zahvaljujeta vsem onim, ki so spremili njihovo drago Ančko na zadnji poti. Posebno zahvalo čutita do gg. zdravnikov, do cerkniske duhovščine, do pevecv, za pomoč odpete žalostinke in vsem darovalcem lepega cvetja. Vsakemu posebej in vsem skupaj tisočera hvala! Pokojnico pa priporočamo v toplo molitev.

Pokramljajmo malo o vremenu. Sicer pravijo, da kadar ni drugega, tedaj se ljudje prično pogovarjati o vremenu. Deloma je res tako. Toda tokrat nimamo namena kramljati o dežju, o vremenu eploh, ker nimamo kaj drugega, ampak je to za naše kraje novost in posebnost, o kateri se je minuli teden govorilo kar naprej. — Ali bo kaj dežja? Bog daj malo moče. Jui, kaj bo, če ne bo kmalu padel dež, trave bodo kar pogorele, na njivi je taka suša, zemlja kar poka, če ne bo kmalu dežja, kruha dolgo ne bo itd. Take in slične izreke, polne skrbi in žalosti si lahko slišal pretekli teden kar vsak dan. S skrbjo smo gledali oblake, ki so se zadnje dni preganjali, polni dežja. Močno se je pripravljalo, toda veter je zapihal, odnesel s seboj oblake in pripeljal ponovne skrbi. V soboto pa se je šlo že kar zares. Malo pred poldnem so pričele padati prve kaplje. »Hvala Bogu«, bo, smo dejali, toda kot že večkrat, tudi tokrat smo bili prevarani. Na Rakeku so ga dobili, pri nas ga ni bilo. Niti prahu ni pobral. Minevalo je sobotno soparno popoldne. Z veliko večjim veseljem in zaupanjem smo gledali v oblake. Vedeli smo, da nas sv. Anton, cerkniski poljski patron, ne bo varal. Mnogi so ga sicer praznovali, mnogi ne, mogoče se je hotel odolžiti prvem. Prve dežne kaplje, tako močno zaželjene, so pričele padati. Malo je zagrnelo, dež je pričel padati kar zares. Ozračje se je močno ohladilo, kar prijetno je postalo. Nedejla pa je bila spet po želji. Mnogi so se odpravili ven na polje, da so pogledali, kako dobro je vplival dež na vse rastlinstvo. Mnogi kmetje so v ponedeljek preorali njive za ajdo in za proso, tako imenovano »nitrico«. Sicer se nebo še drži, kot da bi imelo še nekaj zaloge dežja, no, nam bo z malo nove zaloge kar močno postreglo. Zemlja ga je še potrebna, ker je bila močno izsušena.

»Štirnovo kopališče« na Ježici naprodaj

Ljubljana, 17. junija.

Pri okrajnem sodišču v Ljubljani bo ta teden zanimiva prisilna dražba znamenitega »Štirnova kopališča« na Ježici. Kopališče so odprli 1. junija leta 1930. To kopališče je rešilo pereče vprašanje gradnje novega kopališča ob Savi, katerega je nameravala graditi mestna občina. Kopališče je precej obširno in ima 350 kabin, poleg udobne restavracije pa nudi obiskovalcem še druge ugodnosti. Ljubljanci so prav radi zahajali v »Štirnovo kopališče«, zlasti radi so pobiteli semkaj ob nedejnih in praznikih. Sedaj je naprodaj šest poslopjij, kopališče, dva travnika, ena stavbna ter ena vrtna parcela. Vse cenijo na 743.413 lir, najmanjša ponudba pa je 495.609 lir.

EIAR - Radio Ljubljana

Cetrtek, 18. junija. 7.30 Poročila v slovenščini. — 7.45 Lahka glasba. V odmoru (8.00) Napoved časa. — 8.15 Poročila v italijansčini. — 12.15 Koncert sopranistke Drage Sokove. — 12.40 Moderne pesmi, vodi dirigent Zemen. — 13.00 Napoved časa. Poročila v italijansčini. — 13.15 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. — 13.25 Orkester vodi dirigent Angelini. — 14.00 Poročila v italijansčini. — 14.15 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijanec glasba za godalni orkester. — 14.45 Poročila v slovenščini. — 17.15 Koncert pianistke Agnese De Peppo. — 17.40 Cerkevno glasbo izvaja baritonist Ferdinand Corena. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Simfonična glasba. — 20.00 Napoved časa. — Poročila v italijansčini. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.30 Vojaške pesmi. — 20.45 Koncert Komornega zbora, vodi dirigent D. M. Sijanec. — 21.15 Koncert sopranistke Keenije Kušej. — 21.40 Koncert violinista L. Pfeijerja in pianista Marijana Lipovška. — 22.10 Operna glasba. — 22.45 Poročila v italijansčini. — 22.50 Poročila v slovenščini. — 7.45 Lahka glasba. V odmoru (8.00) Napoved časa. — 8.15 Poročila v italijansčini. — 12.15 Koncert šramla Ljubljana. — 12.40 Godalni orkester vodi dirigent Spaggiari. — Napoved časa. Poročila v italijansčini. — 13.15 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. — 13.17 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijanec. Lahka glasba. — 14.00 Poročila v italijansčini. — 14.15 Domači orkester vodi dirigent Fragan. — 14.45 Poročila v slovenščini. — 17.15 Koncert sopranistke Manje Mlejnikove. — 17.35 Cetrtek ure za trdno Nizzardo. — 17.50 Pisana glasba. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Operetna glasba. — 20.00 Napoved časa. Poročila v italijansčini. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.30 Vojaške pesmi. — Simfonična prireditelj družbe EIAR. Simfonični koncert vodi dirigent E. Salza. Sodeluje pianista Rio Nardi. — 21.25 Predavanje v slovenščini. — 22.10 Mistični potopis: Božja pot v Genazzanu. — 20.25 Orkester Cetrta vodi dirigent Barzizza. 22.45 Poročila v italijansčini.

Uvedba poštnih nakaznic za inozemstvo

Ljubljana, 17. junija.

S 1. julijem bodo dane v promet v Ljubljanski pokrajini mednarodne poštne nakaznice. Vsa podrobnejša pojasnila o načinu in možnosti uporabe novih nakaznic bodo zainteresirani lahko dobili pri poštini uradih.

V Ljubljani bo nakaznice izdajala le glavna pošta. Opozorjamo se zainteresirani, da na mednarodnih nakaznicah ni dovoljeno zapisovati nobenih pismenih sporočil.

Razprodaja slaščičarskih izdelkov

Z naredbo Vis. komisarija št. 147 z dne 7. 11. 1941-XX (Sl. l. št. 90 1941) je bila dovoljena izdelava in prodaja »toronov« in medenjakov do 31. decembra 1941-XX.

Z naredbo št. 5 z dne 13. jan. 1942-XX (v Sl. l. št. 5) je bilo prepovedano uporabljati od 1. februarja 1942-XX dalje lešnike, mandlje in orehe pri izdelavi slaščic, katerih prodaja je bila dovoljena do 10. februarja 1942-XX.

Ker še vedno obstajajo zaloge »toronov«, »krokantov« in »mandorlatov«, »pinokij«, medenjakov in slaščic izdelanih z orehi, ki jih ni bilo mogoče prodati v določenem roku, na podlagi št. 3 naredbe št. 147 in št. 5 naredbe št. 5, odrejam: Zaloge navedenih slaščičarskih izdelkov, ki jih imajo na zalogi trgovci na debelo in drobno, je treba prijaviti Prevodu preko ob. preskrbovalnih uradov do 25. junija 1942-XX. — Prodaja zalog, omenjenih pod št. 1, je dovoljena v svrhu razprodaje do 15. julija 1942-XX. — Morebitne zaloge, ki bi ostale na dan 15. julija, bo treba preko občin prijaviti Prevodu do 25. julija 1942-XX. — Prehranjevalni zavod Vi-sokega komisariata.

Zdravnik gre križem svet

»Ravnal sem v skladu z določili zakona, ki ste ga vi sami izglasili. Če bi bil sprejel te deklice, bi jim moral nuditi stan in hrano, a vi mi niste dali potrebnih sredstev za to. Odklanjam torej očitke, da bi bil prekršil zakon!«

Po mojih besedah se je dvignil vihar toplega odobravanja in prav precej so skuhali predlog, ki mi je nudil potrebno vso, da sem lahko sprejel še ostalih sto deklic.

Ko so se bolničarke domačinke privdale miselnosti zahodnjakov, so delale prav marljivo in izpolnile naše najvišje nade. Njihovo delo je bilo neprecenljivo, saj so poznale jezik, šole in krajevne predsodke mnoge boljše kakor mi in njim je bilo torej dokaj lažje poučevati ljudstvo, kako se mora ravnati po zdravstvenih pravilih. Ko je na Cebeju izbruhnila silovita gripa, so hodile od hiše do hiše in ljudem kazale, kako se brez tveganja znebijo umazanij, kako se razkuži voda in kako je treba pripraviti jedi; razlagale so jim tudi, kako važno je, da ima človek čiste roke. In griža je izginila, kamor koli so prišle.

Dokler nam šole niso dale filipinskih zdravnikov, sem moral zmeraj vpreči ameriške tovariše, ki so bili kaj

21

med njimi ni dosegel slovesa, ki bi ga po vsej pravici zaslužil. Govorim o dr. Gilbertu J. Cullenu, ki je kmalu znal toliko, da mu ni bil nihče kos. Naj si omenim katero deželo si hotel, on je že gotovo bil tam. Kdor koli je bil v zagati, Cullen ga je gotovo lahko rešil. Mnogi so dejali, da so izmišljene vse njegove čudovite spretnosti v igrah in čarovanjih, ki so jih o njem pripovedovali; vse je namreč zvenelo tako neverjetno. A jaz sem ga često videl pri raznih takih poslih in vem, da je resnica drugačna.

Cullen je prišel l. 1899. s filipinskimi prostovoljci in je opravljal službo v Samarju, kjer je besnel zelo krut upor. Vsi telegrafisti so padli že v zarj četnih bojih, tako da ni bilo moči več biti v zvezi z Manilo. Nekdo pa, ki je poznal Cullenove spretnosti, je dejal, da bi ta utegnil vedeti, kako se ravna z bojovom.

»Da, znam brzojaviti,« je takoj pri- zval Cullen. Cel mesec je potem pošiljal brzojavke, vmes pa zdravil ranjence in bolnike. Poveljstvo mu je bilo tako hvaležno, da je od glavnega brzojavnega voda dal najeljati stran- ski odcep v njegov šotor, po katerem je mogel sprejemati novice z vsega sveta, tako da mu je vselej bilo možno tešiti svojo radovednost in tu pa tam ujeti kako dragoceno novico.

Cullen je dobro služil vojski, ne le s svojim raznovrstnim znanjem, marveč tudi s svojim pogumom. Bil je čas, ko je Amerikancu pretila gotova smrt,

če je napravil korak na puyalansko ozemlje v Samarju. Zandermerija, ki je vedela, da Cullen pozna narečja tega ozemlja, ga je prosila, naj bi šel tja s posebnim poslanstvom. Šel je čisto sam in s svojim ravnanjem kmalu upornike prepiral, da so se vdali.

Ko je Cullen prišel pod moje vodstvo, sem mu podelil zdravstveno službo v Samarju, kjer je bil prav dragocen zaradi svojega zdravniškega znanja in neprekosljivega poznanja po vsem otoku.

Poleg vsega je bil tudi večak v pravnih vprašanjih in je znal zgovorno razpravljati pred sodiščem. Često je celo zastopal reveže, ne da bi sploh mislil na kako nagrado; zmagal je skoraj v vseh pravih. A najsi je bilo njegovo znanje še tako veliko, nikdar ni dovolil, da bi ga to motilo pri poklicnem zdravniškem delu: bil je eden tistih redkih ljudi, ki jim zadostuje nekaj uric spanja. Ponoči je bral in delal poskuse. Vrh tega je bil tako spreten v mehaniki, da je, ko je nekoč v lloilu izbruhnil hud požar, kmalu spravljal v tek gasilno napravo, ki ni kakor ni hotela delovati. Ko pa je nekoč zbolel in moral ležati v postelji, si je s kupom rototij sestavljal radijski aparat.

Potem ko je nekaj časa služil v Samarju, sem ga premostil v laboratorij »Znanstvenega urada«, da bi se lahko seznanil z najnovejšimi znanstvenimi izledki. Ni pretekel teden dni, ko mi je načelnik oddelka dejal: »Zakaj ste

Ljubljana

Koledar

Danes, sredo, 17. junija: Adolf, škof. Cetrtek, 18. junija: Efreim Sir.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Sušnik, Marijin trg 5; mr. Kuralt, Gosposvetska c. 10; mr. Bohinec ded., Cesta 29, oktobra 31.

Lastnikom in obveznikom za oddajo goveje živine. Lastniki goveje živine, ki še niso oddali izpolnjenih tiskovin »Prijava goveje živine«, naj jih takoj oddajo v sobi št. 35 v mestnem gospodarskem uradu v Beethovnovi ulici št. 7, ker bi drugače imeli sitnosti ter bi bili prvi pozvani, da morajo oddati živino. Če bi pa kdo ne dobil tiskovine za prijavo na dom, jo dobi in tudi lahko izpolni kar v uradu. Obenem pa vabimo one, ki so za to poslovno leto že oddali obvezno množino in imajo še primerno žival za dogon, naj jo naznani pri tem uradu za dogon dne 24. t. m. Ta oddaja se bo štela v dobro že za novo obvezno dobo, na drugi strani pa s tem tudi omogočijo nekaterim obveznikom odložitve oddaje mlečnih krav, da jih ti lahko še izmoležejo, ko so prišle sedaj na zeleno krmo.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Torek, 16. junija ob 17.30: »Poročno darilo.« Red Terek.
Sreda, 17. junija ob 17: »Romeo in Julija.« Red Sreda.
Cetrtek, 18. junija ob 17.30: »Lepa pustolovščina.« Izven. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol.
Petek, 19. junija: Zaprti. (Generalna.)
Sobota, 20. junija ob 17.30. Kralj na Betainovi. Prvič v letošnji sezoni. Red preierski.

Opera:

Sreda, 17. junija ob 17. »Traviata«. Izven. Gostovanje Zlate Gjungenčeve.
Cetrtek, 18. junija ob 16.30 »Evgenij Onjegin« Red R.

Gostovanje Zlate Gjungenčeve. Opozarjamo na gostovanje, ki bo danes, v sredo ob 17. Pevka bo pela naslovno partijo v Verdijevi operi: »Traviata«. Njene pevske in igralske sposobnosti so ji pridobile odlične umetniški sloves in nenavadno priljubljenost. Zato bo njeno gostovanje v našem gledališču za vse, ki jo poznajo in cenijo, zelo dobrodošel, redek užitek. Njeni uspehi v belgrajski Operi pričajo o neprestani ustvarjalni rasti te pevke. »Traviata« je ena izmed tistih partij, v katerih prihaja poleg njene glasovne kulture tudi njena čustvena igra do polnega izraza.

W. Shakespeare: »Romeo in Julija«. Tragedija mlade ljubezni, ki postane žrtev rodbinskega sovraštva. Igrali bodo: prolog — Malec, Escalus — Gregorin, Paris — Drenovec, Monteg — Presetnik, Capulet — M. Skrbinešek, Romeo — Jan, Mercutio — Kralj. Benvolio — Peček, Tybalt — V. Skrbinešek, brat Lorenzo — Lipah, brat Janez Brezigar, Baltazar — Nakrst, Peter — Plut, lekarnar — Raztresen, paž — Starič, grofica Montegova — Gabrijelčeva, grofica Capuletova — Danilova, Julija — V. Juhanova, dojka — Nablocka, poveljnik — Raztresen, stražnika — Košta in Blaž. Režiser: dr. Bratko Kreft, inscenator inž. Franz, sceneska glasba D. Zebre.

J. P. Molière: »Sola za žene«. Komedija iz baroka v petih dejanjih. Dejanje se suče okrog nameravane ženitve meščana, ki se boji, da bo postal v zakonu rogonosec in si vzgaja mlado dekle po principih najstrožje morale, da bi napravil iz nje vzorno zakonsko ženo. Njegova razumeka prizadevanja pa uniči moč in zanos resnične ljubezni. Delo je zrežiral in insceniral inž. B. Stupica. Glavno vlogo igra E. Gregorin. Muzikalne intermezze izvaja pianist E. Adamič.

čas. — 8.15 Poročila v italijansčini. — 12.15 Koncert šramla Ljubljana. — 12.40 Godalni orkester vodi dirigent Spaggiari. — Napoved časa. Poročila v italijansčini. — 13.15 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. — 13.17 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijanec. Lahka glasba. — 14.00 Poročila v italijansčini. — 14.15 Domači orkester vodi dirigent Fragan. — 14.45 Poročila v slovenščini. — 17.15 Koncert sopranistke Manje Mlejnikove. — 17.35 Cetrtek ure za trdno Nizzardo. — 17.50 Pisana glasba. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Operetna glasba. — 20.00 Napoved časa. Poročila v italijansčini. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.30 Vojaške pesmi. — Simfonična prireditelj družbe EIAR. Simfonični koncert vodi dirigent E. Salza. Sodeluje pianista Rio Nardi. — 21.25 Predavanje v slovenščini. — 22.10 Mistični potopis: Božja pot v Genazzanu. — 20.25 Orkester Cetrta vodi dirigent Barzizza. 22.45 Poročila v italijansčini.

mi poslali semkaj Cullena? Mož pozna delo v laboratoriju bolje ko mi.«

Ob neki priliki je vlada poslala k nam Georgea Rockwella Putmana, da bi znanstveno premeril in napravil natančno zemljepisno sliko vsega otčja. Najprej je moral določiti točko, kje bi začel s triangulacijo. Ta naloga pa je tako težka, da so mu morali poslati na pomoč iz Združenih držav posebnega vsečaka geodezije.

Dr. Cullen je slučajno prišel v zemljepisni urad v Manilo in radovedno vprašal: »Kaj pa delate, dečki?«

»Skušamo dognati osnovno točko za zemljepisno merjenje,« so mu odgovorili.

»Morda pa vam lahko pomagam,« je dejal Cullen.

Znanstveniki pa so se malo namuznili in mu dali podatke, a kako so se začudili, ko si je zavil rokave in se resno spravljal na delo. Še večje je bilo njihovo začudenje, ko je polagoma načrtal celotno geodetsko mrežo in končno prišel do pravilnega zaključka.

Cullen je mojstrsko poznal vso višjo matematiko. Nekeč je bila staršarska ladja na tem, da zapusti Samar. Pred vožnjo pa so častniki zaradi zdravja vzeli odvajalno sredstvo, a so namesto Epsomove soli pomotoma užili sublimat. Mnogi so umrli, drugi pa hudo zboleli. Cullen pa je dal vedeti, da ima izpit mornariškega častnika; takoj so ga naprosili, da bi prevzel poveljstvo ladje. Sprejel je in ladjo varno pripeljal v Manilo.

V Združenih državah zbirajo star gumi

Roosevelt hoče na ta način nadomestiti izgubo gumijskih nasadov, katere so zasedli Japonci

Buenos Aires, 15. junija. s. Roosevelt je začel novo akcijo za zbiranje gumijskega, katerega bo trajala od 15. do 30. junija. Ta akcija pomeni za množice Združenih držav novo presenečenje. Javnost je vedno vedela, da so Združene države neizbrisna zakladnica vseh naravnih bogastev in tudi vojna ne bo mogla prinesiti nobenih večjih pretresov v običajno ameriško življenje. Toda dogodki niso potrdili tega prepričanja. Nagle zmage japonskih sil v vzhodni Aziji, delovanje osnih podmornic ob obalah Združenih držav in podobna presenečenja so pripravila Američanom presenečenja, ki jih niso pričakovali. Tako pa se danes država, ki se je ponašala z največjim številom avtomobilov na svetu, čuti prisiljeno, ne le da do skrajne najnižje možne meje omeji izdelovanje in krojenje avtomobilskih vozil, da bi tako oskrbela svojo vojsko, temveč je bila prisiljena, da začne zbirati tudi gumi, katerega je mnogo izgubila z zmagami Japoncev, ki so zasedli številne predele, od koder so Združene države uvažale to surovino. Predsednik Roosevelt je govoril po radiu. Rekel je, da je vojska, kolikor se je le dala, omejila porabo gumijskega, vendar pa mora biti vsakomur razumljivo, da gumijskega v celoti ni mogoče izločiti iz porabe. Navzlic izdanim ukrepom je potreba po gumijski velikanska. Producerski proces

zahteva mnogo gumijskega. Zato se je pokazalo kot nujno, da se zbere ves gumi, kar ga je v državi. Roosevelt je nadaljeval, da je treba ves zbrani gumi predelati in z njim povečati domače rezerve, da bosta vojska in industrija zmerom v zadostni količini opremljeni s to surovino. Tudi najmanjši kosček je koristen. Zbiranje se bo končalo tedaj, ko se bodo nakopičile naše rezerve in ko bomo mogli izvesti naše načrte. Zbiranje nabranega gumijskega se lahko izvede v zasebnih stanovanjih, v uradih, tovarnah in na pristavih. V sporazumu s predstavniki petrolejske industrije je bilo zbranih okrog 400.000 bencinskih napajalnikov, kjer bodo zbirali zavrženi in nerabni gumi. Nato je Roosevelt opomnil državljane, naj vožnje z avtomobili omeje na najmanjšo mero in rekel, da bo preteklo še precej časa, preden si bo lahko vsak lastnik avtomobila nabavil mesto prejšnjega novega vozila. Končal je svoj govor s pozivom na domovinsko zavest severnih Američanov in izjavil, da brez gumijskega v moderni vojski ni mogoče zmagati, kajti Japonci so s svojimi osvojitvami odvzeli 92% ameriškega gumijskega in zato je neizogibno nujno, da morajo Američani sami izbrati tisto, kar jim za vojskovanje manjka.

»Magi« – prebivalci jugovzhodne Abesinije

Prvi podrobni podatki, ki jih je o tem ljudstvu zbral italijanski misijonar

Vneti misijonar g. Giovanni Chionio, ki je precej let živel v jugovzhodni Abesiniji, je zbral važne zemljepisne, narodopisne, jezikoslovne in druge podatke o deželi in ljudstvu, ki živi v jugovzhodni Abesiniji, zlasti o tako imenovanem ljudstvu »Magi«, med katerim je oznanjal krščansko vero. V svojih spisih, s katerimi se je ta misijonar vrnil v domovino, pravi med drugim tudi naslednje:

Ljudstvo Magi živi v gorskem trikotju med gornjim tokom reke Acobo, južnim delom Oma in ustrežajočim odsekom abesinsko-sudanske meje. Sami se imajo za potomce nekdanjih Amharov in so se po hudih bojih in težavah naselili na sedanjem kraju v 18. stoletju. Po narodnosti pripadajo plemenu Ghimirra, to pa spet veliki narodnostni skupini, ki živi v deželah jugovzhodne Abesinije.

Med Magiji sta predvsem dva govorna družabna sloja, in sicer »rdeči« ali gospodarski »črni«, navadna preprosta raja. — Italijanska uprava jih je razdelila v 19 različnih skupin, po njih jeziku, treba pa je poleg tega razločevati še nešteto drugih skupin, da ne rečemo plemen, ki govorijo različne jezike.

Računajo, da je danes vseh Magijcev okoli 5000. To je približno le petina tistega prebivalstva, kolikor ga je bilo v teh krajih ob času amharske zasedbe (1898). Področje, na katerem živi to afriško ljudstvo, meri okrog 2500 kvadratnih kilometrov in znaša povprečna gostota prebivalstva komaj 2 na kv. km.

Glede jezikovne strani, se je prvi z njo bavil misijonar o. Torelli, ki je napisal tudi slovnico in neke vrste leksikon v magijskem

jeziku. Ta jezik je precej podoben tistim, ki jih govorijo sosednja afriška ljudstva, kakor na primer Gurafarda, Saco in Naho, manj pa je ta jezik podoben govoricam ljudstev iz plemena Ghimirra.

Magi so poljedelci in pastirji. Orodje in orožje izdelujejo iz železa in bakra. Obležo si izdelujejo iz živalskih kož, prav tako pa kože uporabljajo tudi za izdelovanje raznih okrasov. Ozemlje, na katerem žive, je v letih 1898 do 1900 pripadlo Abesiniji, abesinskega jarma pa jih je rešila pred petimi leti italijanska zasedba te velike afriške dežele.

Mississippi – »oče vodá«

Najdaljša reka na svetu, ki je pred svojim izlivom v morje 50 m globoka

Mississippi (indijansko ime, ki pomeni toliko kot »oče vodá«) je s svojim glavnim pritokom Missourijem najdaljša reka na svetu. Meri nič manj kot 6970 km, kar je približno petkrat toliko kot evropski Ren. Področje, s katerega dobivata Mississippi in Missouri vodo, meri 3,25 milijona kvadratnih kilometrov in tako spada vanj veliki del ozemlja Združenih ameriških držav. V primeri z njim se zdi območje Renu naravnost neznatno s svojimi 224.500. Preden priteče ta »oče vodá« v morje, je širok poldrug kilometra. Vsako pomlad Mississippi preplavi ogromne površine, zlasti še okrog mesta Mem-

phis. Približno 80.000 kvadratnih kilometrov ozemlja se tedaj spremeni v ogromno, kakih 10 metrov globoko jezero. — Več kot polovica Mississippija je plovna in precej daleč po njem lahko plovejo tudi čezoceanske ladje. Tik pred velikansko delto, ki jo tvori »oče vodá« pred svojim izlivom v morje, znaša globina te največje reke sveta celih 50 metrov. V času normalnega vodnega stanja, torej takrat kadar Mississippi ni narastel, se iz njega izlije v Mehški zaliv 18.000 kubičnih metrov vode vsako sekundo!

Edinstvena poroka 70 letnega bolnega zdravnika

Poročil se je iz hvaležnosti do skrbne postrežnice, da bi ji mogel zapustiti svoje premoženje, na poročni dan pa je na »čudežen« način ozdravel

Neki zdravnik iz San Paola v Južni Ameriki, ki je danes star 70 let, je bil že dolga leta težko bolan in prikovan na bolniško posteljo. Z vso potrpežljivostjo in dobrosrčnostjo mu je vsa leta njegove boleznine vdano stregla bolniška postrežnica in mu lajšala težke dni. Povsem se je posvetila njegovi negi, čeprav je stara komaj 30 let in bi morda marsikatera na njenem mestu v prvi vrsti skrbela za svojo bodočnost.

Bolni zdravnik se je zato izkazal nadvse hvaležnega. Potomcem ali bližnjim svojcem ni imel nobenih. Zato je sklenil svoji strežnici zapustiti vse svoje premoženje. Kljub temu, da je bil že dolga leta bolan, pa mu je še vseeno precej ostalo, iz česar se vidi, da je moral mož v mladih letih kot zdravnik kaj dobro zaslužiti. Ko je začutil, da se bliža konec njegovega življenja, je mladi strežnici razodel svojo srčno željo, da bi se poročil z njo ter ji potem zapustil vse svoje imetje, ker da drugih dedičev nima. Dekle je pristalo na to in kmalu je bilo vse domenjeno, da bo poroka kar v zdrav-

nikovi bolniški sobi, kajti mož ni mogel iz postelje.

Tisti dan pred poroko pa je bolnik nenadno začutil, da se mu je zdravstveno stanje nekam čudno zboljšalo. Počutil se je tako močnega, da je celo vstal iz postelje. Naslednji dan je tudi svoji nevesti pripravil čudovito presenečenje. Ko je v spremstvu prišel in duhovnika prišla k poroki, ga ni našla v postelji, kakor je to pričakovala, pač pa jo je ženin že pričakoval pri vratih, lepo oblečen, kakor se za ženina spodobi. Duhovnik je potem opravil poročni obred in takoj nato se je začela svatba. Zapeli so kozarci na zdravje ženina in neveste in od mize je začel teči šampanjec. »Mladi« mož pa je po nekaj kozarcih dobil nenaden napad, in vsi so bili prepričani, da je v zrok temu pač dejstvo, da je mož vstal iz postelje in da si je privoščil malo preveč zabave, morda pa je nanj vplival tudi tisti »da«, ki ga je tako ginjino izrekel pred duhovnikom. Po nekaj urah pa se je zdravnik spet opomogel ter dejal, da se počuti popolnoma zdravega.

Čevlji, ki si jih bo nataknil Budha, ko se prebudi

Kdor bo v bodoče prišel — med nami gotovo ne bo nikogar — k templu spečega Budde v Pekingu, se ne sme preveč začuditi, če bo zagledal pri nogah ogromnega spomenika par čevljev iz klobučevine, prav tako velikih, kakor je velika noga tistega Buddovega kipa. Ni teh velikanskih čevljev prinesel tja kdo morda iz kakšne svete zaobljube, pač pa so jih dali narediti pobožni budisti, da si jih bo »speči Buddha«, ko se prebudi, lahko nataknil na noge in naredil v njih sprehod po vrhovih, ki so zasajeni okrog njegovega spomenika.

Najmlajša valuta v Evropi

Najmlajša valuta v Evropi je tako imenovani »karbovancec«, ki so ga pred kratkim dali v promet v Ukrajini. Ime pomeni v ukrajinski isti kot v pravi ruščini rubelj. Od vseh novih vrst denarja, kar jih je bilo izdanih v novo nastalih evropskih državah, samo hrvaška kuna ni odvisna od nemške Narodne banke. Odvisni pa so novi poljski zlot, slovaška krona, ki je bila izdana namesto prejšnje češkoslovaške krone, in srbski dinar, ki je nadomestil prejšnji jugoslovanski dinar.

Jadralci iz zahodne Evrope v Ameriki in Aziji

Tam je Poivre predlagal direktorjem Indijske družbe in pa kraljevim upravitnikom, naj v kolonijah Indijskega oceana uvedejo plantažno gojenje dišav, ki so jih doslej prodajali le Holanci, in poleg tega začno sami trgovati s Conchinchino, ki jo je dobobra poznal, kjer poznajo in cenijo tudi njega in je sigurne uspeha.

Kmalu je odpotoval, in sicer kot uradni predstavnik kralja. V začetku je šlo težko, kajti Dupleix je imel namene, zelo podobne Poivrejevimi in je hotel ohraniti zase in za svoje; slabost velikega moža je bilo stiskastvo, ki je že tolikokrat spravilo v nevarnost marsikatero francosko nameno in najboljše načrte. Toda Pierre Poivre je bil potrpežljiv mož; prepričal je Dupleixa, ne da bi se sprl z njim — bil je menda edini, ki se je lahko ponašal s tem uspehom. Skratka, 29. avgusta 1749 je prišel z ladjo »Machault«, ki je bila oborožena s 30 topovi in je imela 200 mož posadke, v pristanišče Fai-Fo, ki se danes imenuje Tourane.

Tam je spet našel prijatelje. Najprej se je z njimi priložnostno pogovarjal, poznal je namreč njihove šege in navade, polagoma so sledili sprejemni in predstavljanja vedno v višjih krogih, prišel je celo do kralja, ki ga tam dol imenujejo »Sin neba«. Anamski kralj Vo-Voung je bil vesel, kadar je videl tega mladeniča, s katerim se je lahko razgovarjal brez tolmača, celo spoprijateljil se je z njim.

»Zakaj«, mu je rekel nekega dne vladar, »zakaj ne prihajaš češče na dvor Nebeškega sina?« Francez je tedaj pogostejše hodil v palačo Hue in sklenil prijateljstvo z anamskim vladarjem, ki je bilo za oba dragoceno. Molče so poslušali kralj, ministri in veliki mandarini Poivreja, a ko je odpotoval v domovino, so mu izročili pismo za kralja Ludovika XV.

To pismo je povedalo, da ima Indijska družba v Touraneu lahko svojo podružnico s pravico trgovanja z vsem kraljestvom. Tam

se je dobila svila, ki so jo imeli Lyonci tako radi. Še bolj pa so zanimali botanika in gojitelja Poivreja razne koristne rastline: začimbe, poper, cimet in zlasti riž, suh riž, ki ga Anamiti goje v gorah. To čudno žito je zlasti zanimalo Poivreja, saj je nadomestilo žito po kolonijah. Poivre je prenesel to žito na Madagaskar in Mascareigue, da celo v Franciji ga je mislil saditi. Toda Poivre ni deloval samo v Anamu, šel je še dlje: na Kitajsko, na Manille in na Moluks, odkoder je prinesel muškadni oreh in nageljeve žebice, da bi jih gojil v pokrajini Ile de France. Vse to je bil prej monopol Holancev, toda trgovino sta dobivala v roke vedno bolj Pariz in Lyon.

Toda človek obrača, Bog pa obrne. Indijska družba je propadla zaradi notranjih bojov. Izbruhnila je še vojna in sanje o Vzhodu, ki so jih sanjali nekateri Francozi, so se razblinile v nič pred voljo angleškega naroda; ta je sledil in podpiral velike može, ki so izšli iz njegovih vrst, Francija je izgubila Indijo z važnimi pristanišči na poti v vzhodno Azijo.

Lyončan ni izgubil poguma. Leta 1767 je bil imenovan za upravnika pokrajin Ile de France in Bourbon. Tam je ta sijajni botanik prilagodil imenitne dišave, ki so jih gojili celo v francoski Guayani. Toda vse je uničila francoska nesloga, vojne, malomarnost.

3.

V XVIII. stoletju je prevladovala znanost. Fizika, prirodopis in astronomija, temelj geodezije, napredujejo. Ljudje so hoteli doznati, ali je zemlja, kakor je trdil Newton, ob ekvatorju širši elipsoid, ali kakor je trdil Cassini, da je podobna v smeri zemljepisne širine ležečemu vretenu. Poslanstva, ki jih je poslala Francija l. 1735 na ekvator in v polarne kraje, da izmerijo meridianski lok, so opogumila tudi angleške učenjake. Zemljiski zemljevidi so bili takrat že precej natančni. Strast za odkritja je zažvela znova, kajti na svetovnem zemljevidu je bilo še mnogo belih lis — neraziskanih zemlja. Znanost se je širila med vsemi narodi in zlasti med večjimi je nastalo pravo tekmovanje za odkritje. Ko je v Ameriki izbruhnila vojna, je Ludvik XVI. ukazal svojim ladjam, naj

Največje vodno letalo na svetu

V neki delavnici ob Seini v bližini Pariza so pred nedavnim zgradili velikansko vodno letalo, o katerem pravi nemški poročevalec, da je gotovo največje, kar jih je bilo do zdaj zgrajenih. Namenjeno je za bodočo čezoceansko letalsko prometno službo. — Kakor pravi omenjeni poročevalec, gre v tem primeru za letalo vrste »Potez« s 6 motorji, ki tehtajo 43 ton. Dolgo je 32 m, razpetina kril znaša 46 m. Letalo bo lahko preletelo daljavo 6000 km ne da bi se mu med potjo bilo treba spustiti na tla; največja njegova hitrost pa je preračunana na 356 km na uro. V tem ogromnem, do zdaj edinstvenem vodnem letalu, je prostora za 16 potnikov.

Pariška razstava odložena

Pariška razstava, ki bi morala biti že meseca maja, je iz posebnih razlogov odložena na poznejši čas. Te dni je bilo v Parizu objavljeno, da bo razstava odprta od 29. avgusta do 13. septembra, in sicer kakor ponavadi v bližini Porte de Versailles.

Slina ustavlja kri

Ze precej davno je znano, da je mogoče kri iz manjših ran ustaviti kar s slino. To se je pokazalo v praksi, ni pa bilo še do pred kratkim nikogar, ki bi ta pojav tudi razložil. Neki madžarski zdravnik se je pred nedavnim posvetil temu vprašanju in ga tudi rešil. Naredil je številne poskuse, s katerimi je dokazal — kakor poročajo iz Budimpešte — da je človeška in živalska slina zaradi neke posebne svojstvene lastnosti sposobna ustaviti krvavitev. Živali si torej ližejo rane ne samo zato, da bi odstranile in pomirile bakterije na svoji rani, kakor je doslej vladalo splošno prepričanje, pač pa tudi zato, da bi čimprej ustavile kri, ki teče iz rane.

V Parizu bodo na splošno uvedli filobuse

Da bi zboljšali prometne zveze v Parizu, bodo uvedli v bližnji bodočnosti filobuse. Naredili so z njimi že nekaj poskusov, ki so pokazali zadovoljive uspehe. Spričo tega nameravajo v bodoče po pariških ulicah uporabljati ta nova vozila v velikem številu. Trolleybusi, kakor te vrste avtobuse se imenujejo, lahko vozijo s hitrostjo 50 km na uro.

Besedilo: Jože Tomažič.

Pogorska pravljica

Risal Jože Beranek.

3.

Stari grof pa se je hudo razjezil:

»To se nikoli ne bo zgodilo! Če ti ne poznaj me, jih poznam pa jaz. Učitelj, ta mizarjev sin, mora takoj iz gradu in iz mesta, sicer bo izgubil glavo!«

4.

Grofična in grajski učitelj sta se prav žalostna poslovila.

»Oče te je izgnal, pojdi odtod«, ga je prosila grofična. »Če se boš pa kdaj vrnil, se bova spoznala po temle.« In je prelomila svoj zlati prstan na dve, pretrgala bel, svilen robček čez pol ter obe polovici prstana zašila v belo svilo.

»Kakor sta ti polovici prstana in robca le še celota, tako se bova midva spet našla in se vzela.«

In res je zdaj zdrav. Vsak dan, tako pravijo, si lahko privoščiti s svojo mlado ženo sprehod po velikem vrtu okrog svoje bogate vile. Drugi zdravniki, ki so ga obiskali, izpovedujejo, da je ta »čudež« treba pripisovati nenadnemu »prebujenju« bolnikovih živcev, ki so toliko let »spalili«. Tudi ozdraveli zdravnik, ki je zdaj srečni novoporočenec, je dejal, da se je vedno zavedal, kako težka je njegova bolezen in da ni nikdar upal, da bi kdaj ozdravel. Vedno bolj da se ga je polasčal obup nad življenjem. Zato tudi prej ni nikdar mislil na poroko, pač pa šele zdaj, ko je čutil, da se mu bliža smrt, in še tokrat kamo zato, da bi bila njegova velika dobrotnica, bolniška postrežnica, njegova dedinja.